

Рафсей – пирен Таван сёршыв

ПАТРИОТ

Патриотизмла воспитани ыйтывөсемпе уйхсерен тухакан каларам

Хәрушләхран сыхланасси – пәрлехи ес

Иреке кайна вут-сүләм шөлсөр. Вәл туххамрах хай хысқан кавар хаварса пуранмалли сурт-йөре, хушма хуралтәсенә, пурлаха илсе тухса каят. Унан та ытларах инкек вәл – пушарта сынсен пурнасә тәтәлли. Халә калани кашиншөнех пәллә, анчах пушар хураленче таракансем час-часх пулашава васкани кил-сурт хушсем нумай чух пушар хәрушсәрләх правилисене пәхәманни сичнен калать. «Хәрлө автан» сунат сәпма пуслани төп сәлтәвөсем: уса сүләмпа асәрханусәр пулни – 30 процент, электроприборсене эксплуатацилессе правилисене пәсни – 30 процент, ачасем шәрпәкпа выляни – 5 процент, камакәсен юсавсәрләх – 25 процент. Халә илсе кәтартнә цифрәсем пушар хәрушсәрләх правилисене пәхәнанни сине пысак тимләх уйәрмалли пири калассә. Апла пулин те...

Нумай кил-сурт хушсемпе предприятия-организация ертүсисем пушар хәрушсәрләх правилисене саккун ыйтнә пек пәхәманни укса-тенкә суккипе сыхантарассә. Анчах электрохушләхра «жу-

чоксем» вырәнне йөркәллә калибрлә предохранительсем вырнастарма, камакәсене юсума, марьесене хәрәман тасатма, камака умне 50x70 см виселлә тимәр листа сәпма, мацца сични марьене шукатуркаласа шура саңласа тама нумай укса кирлә-и? Сук. Кунта ыранни кун пири шутлани малти вырәнәтә тамака кәна. Халә каланисем сүмне сынсем хайсем әсталәна электривствәпа әштәтмалли приборсепме уса курни, пурт-сурт патәнчен 50 метран сывахра кавайтсем чөртни, сурт-йөр таврашөнех типә курак сунтарни, мунчасенче марьесене мацца хәмисенчен 38 см уйәрмани пушар хәрушләх патне илсе пыраты те.

Ан манәр, сүләм вәл хайәнне контроллесе уса курсан сөс юлташ, тимләхе сухатсан вара... Савәнпа та унпа питех те асәрхануллә пулмалла. Сакна кәсәлхә тәсләхсем те сирәплетәсә. Сүлталәк пусланиранпа районта 16 пушар алхасрә. Ку вәл пәлтәрхинчен 2 хут нумайрах. Иреке кайна сүләм автомашинана, 3 дачана, 12 килти хушма хуса-

ләха сәтәр күчә. Апрельн 23-мөшөнчә 93 сүлхи кил хуши пирус туртнә чухнехи асәрханусәрләхпа 4 сөхет те 20 минутра Москакәси ял тәрәхәнчи Хачәк яләнчә И. Шувалов хушләхә кәл пулчә, ватә сынән пурнасә те вәхәтсәр тәтәлчә. Тәпәр кунне сак ялта хата инкек сиксе тухни те асәрхануләха пәхәманнипе сыхәннә. Ялти хушләхне дача вырәнне уса куракан арсын яла таврәнсан 3 сүл сүлманнипе самай хуланланта кайнә типә куракә сунтарма тесе аңа шәрпәкпа тивертет. Чавса сывах та суртма йывәр. Типә курак тәрәх чухса кайнә «хәрлө автан» кәсәх кил хушин сарайне тьткәна илет, куш умәнчөх күршөсен сарайәне суртне тивертесе яраты. Типә куракпа кәрешес «мыскара» мән хақа ларинне шутласа пәхәр халә.

Типә куракпа кәрешес төллөвөх пушар хурал есчәненчә апрелен 26-мөшөнчә 4 хутчен чөневе тухассә. Вөсем вырәнсене вәхәтра ситнипе кәна сак кун иреке кайна вут-кәвар пысак сиен күреймерә.

Илсе кәтартнә тәсләхсем пушарпа кәрешөси пәрлехи ес пулнине яр усаң кәтартассә. Савәнпа та пушар хәрушсәрләх правилисене пәхәманнини курсан никаман та сав вырәнсенчен пәрәнса иретс марчә. Кунпа пәрлөх эфир паян пушар хураленче тәрәкансене хайсен професиллә уявөле әшшән саламлама, ырләх-сывләх, телей, «хәрлө автан» хирәс тухнә сәпәсүран таса-сыва таврәнпа аңасу сунар!

Н. МИЛЮТИН, район администрацииен гражданла оборона тата чрезвычайлә лару-тару пайән пусләхә.

Конкурс пөтөмлетөвө

«Юрататәп сана, Рафсейөм!»

«Ырә ут пуласси тихаран, ыра сын пуласси ачаран пәллә», – тет ваттисен сәмахә. Сак чәнләх кулленхи пурнасәра та пәләрсах тәрәт. Аңа эфир вөрентү процесенче те кая хавармастпәр. Пирән шултан ашшө-амашөн өсөне малалла тәсәкан ачасем вөрәнсе тухса пурнасә сүлө сине сирәп тәччәр тәтпәр.

Пирән шулти ачасен «Журавушка» тәсләхлө юрәпа ташә ансамблөн вокал ушкәнә пири районта кашних пәлет өнтә. Кашни уяврах вөсем куракансемшөн – чи кәтнө ханасем. Ансамбль пәррөмөш сүл мар өнтә район тулашөнех те ыра ятпа пәләрәт. Ака уйәхөн 24-мөшөнчә Сатракассинчи вәтам шулти ачасен «Журавушка» тәсләхлө юрәпа ташә ансамблөн вокал ушкәнә Сөмөрлө хулинче ирттернә «Юрататәп сана, Рафсейөм!» конкурса хутшәнчә. Кунта ханасене әшшән кәтөсе илни пире хавхалантарчө кәна.

Чаваш Республикнчи пур кәтөссенчен те пухәннә конкурса. Иксөре яхан сәмрәк юрәс, үнерсөсем, сәмак әстисем хайсен пултарулахе пәллаштарчөс. Таван

сөршыв, Рафсей, юлташләх сичнен чылай савә-юрә, ташә-көвө янарарә.

Авторитетлә жури пурне те сирәп хакарә. Унән членөсем конкурса хутшәнкансөнене илемлө сассине кәна мар, вөсен вокал әсталәхне те, капелла юрлама пултарнине те төрәслерәс.

Сатракассинчи вәтам шултан пынә сәмрәк юрәсөсем вәтам ушкәнра «Ансамбли академического пения» номинацире 3-мөш степенлө лауреат дипломне сөнене илме пултарчөс. Сак вөсем куракансемшөн – чи кәтнө ханасем. Ансамбль пәррөмөш сүл мар өнтә район тулашөнех те ыра ятпа пәләрәт. Ака уйәхөн 24-мөшөнчә Сатракассинчи вәтам шулти ачасен «Журавушка» тәсләхлө юрәпа ташә ансамблөн сәмрәк артисчөсөне шул дирекциөне өнчен маашне те сцена сичне пькәсә ситөнүсем тума сунатпәр!

Л. НИКИТИНА, Сатракассинчи вәтам шул директорөн воспитани өнөпе өслөкөн сүмө.

«Хресчен пулнишөн пөртте кулянмастәп», –

терө те умра ларакан сүлсөнчи хөрарам, савәсен хулан тетрадьне ума сарса хучә. Ку вәл Сатракасси ял тәрәхәнчи Сөньял Хуракассинче суралса үсөсө паян Сатракасси яләнчө сөмө савәрса, мәнүкөсен чөвөлтти сассипе савәнса пуранакан, су уйәхөн 2-мөшөнчә 65 сүл тултаракан юрә-көвө әсти, пенсие тухсан савә сурма пусланә Роза Ксенофонтовна Соловьөва өсө ветеранө.

– Вәрсә сүлөсенчи йывәрләхсене ачаллах чәтса, крахмал сисе үснө ачасем эфир. Сити-ситми пурнасө мөнене анне теме пусласанах аша илнө. Сапах та өпә хаман пурнасә ял хушләхне халаланишөн кулянмастәп, – терө өсө өмөрө әста иртнипе интересленсен Роза аки.

Вәрсәпа юхәннә сөршыва ура сине таратассинче 6 сүлхи Роза өне сунти тата өне пәхма вәрмана сүрени те, 10 сүлтах амашөне пәрле сурла илсе тырә вырма кайни те хайне өвөр пысак вырән йышәнәсчә. «Сулахай алара сурлапа касса янә 22 сөвөк паян та сав йывәрләхсене аса илтерет. Аннесене пәр кәлтө вырса пани те ырләхчө. Пилөкә ма татәлса каймасть-ши, теттөмөр. Сапах сөрлехи 11 сөхетчөх тырә вырма чарәнмастәтәймәр. Хиртех сывәрәттәймәр та кәвак сүтәллах өсе тытәттәймәр. Анне ирпә сәкәр ләтсө пыни вара пысак са-

вәнәсчә», – асилү сәмхинө сүтет Роза Ксенофонтовна, куштәрканә аллисемпе пәчартанса тухнә кусөвльне шәлса.

Ачаллах сөр өсөне хәнәхнә хөр шулти каникулсөненче те унран пәрәнман. Сичө сүл вөрәнсен вара 14 сүлхи хөр ферма заводующиөй Нәум пиччө чөннипе пәрүсөм пәхма каят. Кунта икө сүл вай хурсан Роза сурәх ферминө кушат те пәрле өслөкөн Валентина Васильөвапа, Мария Петровапа, Евросиния Львовапа сурәхсенчен продуци илөс өсөре үсөм хысқан үсөм тават. Кашни сурәх пуснө 5,5 кг сәм касни, 100 сурәхран 115 пүтек илни вәл вәхәтшән пысак кәтарту пулнә.

Сурәх ферминчө өслөнө тапхәрта Роза колхозри әста

Васильөвич өртсө пыракан спорт секцине сүрсөсө әсталәхне туптат. Сатракасси шулөнчө вөрөнөкөн Л. Никитина вицсөмөш пулчө.

Арсын ачасем хушшинчө малти вырәнсене Тойкилтө шулөн вөрөнөкөн өсөм сөнене илчөс: Р. Емельянов (1-мөш вырән), Г. Иванов (2-мөш). Калайкасси шулөнчө вөрөнөкөн С. Шадрин 3-мөш пулчө ку өнөпе амәртанкөсем хушшинчө.

Чупас өнөпе амәртанкөсөм вара старта йышлан тухрөс. Вөсен хушшинчө тупашу та вайләрах пулчө. Көсөн ушкәнри арсын ачасем хушшинчө малтисөм саксем пулчөс: С. Петров (Иускасси) – 1-мөш вырән, П. Семенов (Иускасси) – 2-мөш вырән, В. Васильөв (Тойкилтө) – 3-мөш вырән. Хөр ачасем призлә вырәнсене сәпларах пайларөс: Н. Федорова (Тойкилтө) – 1-мөш, М. Иванова (Калайкасси) – 2-мөш, Е. Никифорова (Муркаш) – 3-мөш.

Вәтам үсөмрисем те сахаллан тухмарөс старта. Питө хәвәрттән ыткәнчөс вөсем малалла, анчах пәр километрлә дистанцире финишөра Орнин шулөнчи Е. Ка-

замбаөв пәррөмөш пулчө. Чечен вәршинчө пуснө хунә Л. Семеновән таванө – Чуманкасси шулөнчө вөрөнөкөн Л. Николаөв та сак үсөмре старта тухрө. Спорта юратнә кукашөн ятне ямарө вәл: финиша лайәх кәтартупа ситрө. Хөрсенчен пәррөмөшө вара Калайкасси шулөнчи И. Иванова пулчө.

Чи аслисөм – 10-11 классенчө вөрөнөкөнсем хушшинчө каллөх Калайкасси-

сене ситөкөннисем пулмарөс. Хөрсенчен 1-мөш вырәнә сак шулти К. Иванова, яшсенчен – А. Моисөев тухрөс. Командөсем хушшинчө те вөсөмөх сөнтөрчөс. 2-мөш тата 3-мөш вырәнсенчө – Тойкилтөсөмпе Сатракасисем.

Амәртура мала тухакансөне пурне те Чуманкасси шул администрацииө асәнмаләх парнесөмпе грамотасөм парса саламларөс. Сак амәртөва малаллахи сүлсенчө те йышлан хутшәнма сөнчөс.

Н. НИКОЛАЕВА.

Сән үкерчөкөре: Тойкилтөсөм иккөмөш пулчөс.

Сөр өсөнчө телей тупнисөм

механизатора, усман сөремөсем уснә сөртөн таврәннә Иосиф механизатора качча тухат. Семье савәрнә хысқан пәр хушә почтальонкәра вай хурсан та сәмрәк хөрарам колхоз ферминөх таврәннәт.

– Хәш өсө ытларах килешнө-ха Сирө? – кәсәкланса ыйтатәп Роза Ксенофонтовнө.

– Кашни өсөн хайөн вәхәчө тата мөл пур. Савна алла илсен тата пәрле өслөкөн сөмпе шәкәл-шәкәл килөштерөс өслөсен нишәш өсө те япәх пулмасть. Семьери лару-тару та өсө аңәсләхө сине витөм күрөт. Акә почтальонкәра 5 сүл сүрөнө хысқан ферманө өне сума таврәнман та хамәрән 5 ачи те мана пулашма сүрөссинчен пәрәнмастчөс. Ку вара маншан пысак төкөччө, – хуравларөс өсө ветеранө.

Роза Ксенофонтовна пурнасөне колхоз өсөнчө ирттернө пулин те, юрә-көвө валли яланах вәхәт тупнә, клубри художество пултарулах коллективөпе ялсем тәрәх сүрөнө. Пәррөхинчө Сөнө Шулашкар сөни сичне чаваш туйне кәтартни паян та Роза аки асөнчө. «Юрә-көвөрен өпө өсөре те, канура та самантләха уйрәлман. Пенсие тухсан вара савәсөм сурас туйамсөм вай илчөс», – каласма үркенмөсөр пуплет Р. Соловьөва ачисөм пулшнипе савә көнеки те кә-

ларма пултарнинө пәләртса тата хайөн черетлө савөвипө пәллашма сөнсө. Савәра рифмапа ритмика тәни сахалрах пулсан та, шухәшөсөм мөнө тәрәсчө! Вөсем ял пурнасө сине патриотика туйәмөне пәхма хистөсчөс.

Суралнә яләм

Сөньял Хуракасси ялө Вирнаснә вәрман сүмөнчө. Ял сүмөнчи шур уләхра Тәр шыв юхатә ав васкаса. Уссөччө өпө сак ялта, Чупасчө сарран сартсенчө. Сич сүл иртсөссөн саккәрта Шукула кайсаччө Сатрана. Есөн юлманччө колхозра, Пуштарнә утә уләхра. Аннөпелө пәрле уйра Сурла тытма та үркенмен. Тырә вырнәччө ачаллах, Тәрәшнәччө сынна танах. Кәмпә-сырла та пуштарма Кайнә өпө сав вәрмана. Сәлла иртнө ачаләхәм Алә-утмәл сүл каялла. Ачаләхри пурнасәм Асран тухмасть нимөнлө.

Паян пирөн маттур сөр өсөнчө сүлсөм иртнинө пәхмасәра Муркашри ветерансен хорне сурөт.

– Сөр өсө те пархатарлә өс. Мөншөн вай хунине хәв пөлсө тәрәшсан кунта та үсөм пулатөх, сана асәрхасөсөх. Ку вара – аталану никөсө, – терө Роза аки хай ял хушләхөнчө ирттернө сүлөсөмшөн мәнәсланса.

Анатолий БЕЛОВ. Автор сән үкерчөкө.